

Motion till riksdagen

1988/89: So276

av förste vice talman Ingegerd Troedsson och
Ann-Cathrine Haglund (båda m)

En utvärdering och översyn av socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen möttes vid ikraftträdandet år 1981 på många håll med stora förväntningar. Målen för socialtjänsten skulle vara att främja människornas ekonomiska och sociala trygghet. Verksamheten skulle bygga på respekt för människornas rätt till självbestämmande och integritet. Lagens karaktär av målinriktad ramlag skulle ge kommunerna möjlighet att utforma verksamheten efter egna förutsättningar och behov.

Helhetssynen skulle bli utmärkande för socialtjänsten. Genom rätten till bistånd skulle den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Kommunen skulle ha det yttersta ansvaret för att de som vistades i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver.

Grunden för socialtjänstreformen lades i en tid då en fortgående ekonomisk tillväxt i kommunerna förutsågs. Verkligheten blev emellertid en annan. I en tid av vikande resurser lämnar ramlagstiftningen i vissa fall utrymme för resursnedskärningar i strid med lagens målsättning (se bl. a. JO:s beslut om resursknappheten inom LVU- och LVM-vården).

Bristen på detaljreglering av rätten till bistånd lämnar utrymme för olika tolkningar socialnämnderna emellan. Den rätt till ekonomisk och annan hjälp, som lagen avser att tillförsäkra den enskilde, är inte längre lika förutsebar.

Den frihet som lagstiftningen avsett att tillförsäkra nämnderna har successivt fyllts ut av domstolarnas avgöranden. Rättspraxis tenderar att överta lagstiftarens roll.

Helhetssynen har visat sig medföra stora påfrestningar på socialtjänsten. Socialarbetarna har tvingats till en anpassning som förutsätter kunskaper inom nära nog alla delar av samhällslivet. Resultatet har i många kommuner blivit att vissa delar av socialtjänsten har satts åt sidan. Detta har kommit till uttryck bl. a. genom att missbruksvården, den uppsökande verksamheten bland barn och ungdom samt familjehemstillsynen i många kommuner fått låg prioritet. Erfarenheterna leder i många fall fram till en återgång till ett mera specialiserat arbetssätt.

Reglerna om det yttersta ansvaret har skapat stora svårigheter främst när det gäller ansvarsfördelningen mellan landstingskommunen och kommunerna. Detta har kunnat leda till att den enskilde under ett utdraget besvärörfarande gått miste om den hjälp från samhällets sida, som lagstiftningen avsett att tillförsäkra honom. I andra fall, som i ett regeringsrättsutslag, har kommunen fått stå för kostnader som landstinget som huvudman för sjukvården har att bekosta men underlåtit att göra.

Socialtjänstlagen har nu varit i kraft i många år. Betydande erfarenheter finns hos enskilda och kommuner om hur lagen fungerar och i vilken utsträckning den främjar de övergripande målen. Det är enligt vår mening nu tid att göra en allsidig utvärdering av lagen liksom av dess anknytning till LVU och LVM (lagen om vård av unga respektive lagen om vård av missbrukare). En sådan utvärdering bör avse bl. a. följande frågor:

- Bör socialtjänsten styras av målinriktad ramlag eller kräver den enskildes rättssäkerhet en högre grad av detaljreglering av verksamheten?
- Bör rätten till bistånd ges en mera entydig bestämning? Har möjligheten att överklaga ett beslut om bistånd i tillräcklig grad kunnat tillgodose den enskildes rättssäkerhet?
- Hur har helhetssynen fungerat?
- Hur har bestämmelserna om kommunens yttersta ansvar fungerat? Har tillämpningen kunnat leda till att den enskilde inte fått behövlig hjälp?
- Bör med hänsyn till utvecklingen och erfarenheterna i kommunerna andra ändringar i socialtjänstlagen övervägas?

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär en allsidig utvärdering och översyn av socialtjänstlagen enligt vad i motionen anförts.

Stockholm den 25 januari 1989

Ingegerd Troedsson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)